

N.T. WRIGHT

Scriptura și autoritatea lui Dumnezeu

— cum să citim Biblia astăzi

Traducere de
diac. Ioan I. Ică jr

DEISIS

Sibiu · 2016

Cuprins

Prefață la ediția a II-a	7
PROLOG	13
Scriptura în Biserică	13
Primii 1500 de ani (13) / De la Reformă și până astăzi (14) / Cucernicie și ucenicie (15)	
Scriptura în cultura contemporană	16
Scriptură și cultură (17) / Scriptură și politică (20) / Scriptură și filozofie (23) / Scriptură și teologie (25) / Scriptură și etică (28)	
Un cuvânt proaspăt de la Dumnezeu	29
Nivelul scăzut al dezbaterii curente	32
Literatura recentă	33
1. AUTORITATEA CUI?	35
„Autoritatea Scripturii” — prescurtare pentru „autoritatea lui Dumnezeu exercitată prin Scriptură”	35
Autoritate și povestire	38
„Autoritatea Scripturii” ca limbaj de protest ..	40
Autoritatea în „Împărăția” lui Dumnezeu	41
Transcenderea „revelației”	43
Mai mult decât un manual de cucernicie	45

2.	ISRAEL ȘI POPORUL ÎMPĂRĂȚIEI LUI DUMNEZEU	49
	Afirmând victoria lui Dumnezeu asupra răului	49
	Inspirația și „cuvântul lui IHVH/Domnului” ..	51
	Israel — poporul care aude Scriptura	53
	Scriptura în iudaismul celui de-al doilea Templu	55
3.	SCRIPTURA ȘI IISUS	57
	Iisus realizează scopul spre care trimiteau Scripturile	57
	Iisus insistă pe autoritatea Scripturii	59
4.	„CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU” ÎN BISERICA APOSTOLICĂ	63
	Predica apostolică a „Cuvântului” — povestea lui Iisus ca împlinire a povestirii Scripturii (Vechiului Testament)	63
	Puterea schimbătoare de vieți a „cuvântului” — chemând și modelând noua Biserică	65
	„Cuvântul” ca vehicul al autorității Duhului — energizând, modelând și conducând Biserica	67
	Canonul Noului Testament — divers și bogat sau contradictoriu?	68
	Lectura Vechiului Testament de către primii creștini — poporul Noului Legământ al lui Dumnezeu și locul său în povestea în curs de desfășurare	69
	Folosirea Scripturii în Biserica veche — continuitate și discontinuitate	70
	Noul Testament în dialog cu toate culturile omenești	74

5. PRIMII O MIE ȘASE SUTE DE ANI	77
Contestările timpurii ale Scripturii întâmpinate printr-un apel la Scriptura însăși, la Tradiția veche și la o bună exegeză	77
Reafirmarea narațiunii scripturistice în fața creștinismelor alternative „nou”-descoperite .	78
O centrare redusă pe caracterul narativ și pe dimensiunea-Israel a Scripturii	81
Exegeza „alegorică” — semn (deficitar) al angajamentului Bisericii de a rămâne fidelă Scripturii	82
Cele „patru sensuri” medievale — altă încercare (deficitară) de a sugera conturul complex al Scripturii	85
Dezvoltarea „Tradiției”	88
<i>Sola Scriptura</i> și Reforma	89
„Sensul literal” în Reformă	90
Reformatorii și „Tradiția”	92
Scriptura și Tradiția în Contrareformă	92
Reformatorii și Povestea lui Dumnezeu	94
Locul „rațiunii”	95
6. CONTESTAREA ILUMINISMULUI	101
Încercarea iluminismului de a submina creștinismul ortodox prin raționalism — o nouă răsucire a „rațiunii”	102
Citirea Bibliei în lumea iluminismului	103
Versiunea alternativă a iluminismului despre punctul culminant al istoriei	105
Noua viziune despre rău a iluminismului	107
Dezbaterile confuze ale științei biblice moderne	108

„Literală” și „neliterală”	112
Exegeza istorică — încă fundamentală, dar nu o garanție pentru „rezultatele asigurate” ale modernismului	113
Contestarea modernității de către postmodernism — corectiv necesar și deconstrucție nihilistă ..	116
Neputința postmodernismului	119
Dar „experiența”?	120
„Experiență” și context	124
 7. LECTURI ERONATE ALE SCRIPTURII	127
Lecturi eronate de „dreapta”	127
Lecturi eronate de „stânga”	129
Polarizarea dezbatărilor și nevoia unei exegeze proaspete: orientate pe Împărăție și înrădăcinate în istorie	132
 8. CUM AJUNGEM ÎNAPOI PE PISTĂ	135
Dumnezeu, Scriptura și misiunea Bisericii ...	135
Locul <i>Tradiției</i> — viața în dialog cu lecturile anterioare	138
Locul <i>rațiunii</i> — atenția la context, la sens și la o cunoaștere mai amplă de toate felurile .	140
Dezvoltând o viziune multistratificată — modelul celor cinci acte	142
Strategii pentru onorarea autorității Scripturii	149
O lectură a Scripturii <i>total contextuală</i> (149) /	
O lectură a Scripturii <i>întemeiată liturgic</i> (152) /	
O lectură a Scripturii <i>studiată în privat</i> (155) /	
O lectură a Scripturii <i>împrospătată de o știință cuviincioasă</i> (157) / O lectură a Scripturii <i>învățată de lideri acreditați ai Bisericii</i> (159)	

9. STUDIU DE CAZ — SABATUL	165
Sabatul în Vechiul Testament	170
Sabatul în Noul Testament	178
Sabatul, timpul și speranța creștină	186
Sabatul astăzi?	191
10. ALT STUDIU DE CAZ — MONOGAMIA	201
Anexă. Resurse recente despre Scriptură și studierea ei	223

Autoritatea cui?

În prolog am văzut mai întâi rolul Scripturii în Biserica creștină istorică și apoi felul în care înțelegerea actuală a acelui rol poartă urmele impactul culturii contemporane. În acest prim capitol vom privi „autoritatea Scripturii” ca parte a unei autorități divine mai largi.

*„Autoritatea Scripturii” — prescurtare
pentru „autoritatea lui Dumnezeu
exercitată prin Scriptură”*

Ajungem acum la afirmația centrală a acestei cărți: aceea că expresia „autoritatea Scripturii” are un sens creștin numai dacă e o prescurtare pentru „autoritatea Dumnezeului Trei-Unu exercitată cumva *prin* Scriptură”. Odată ce gândim consecvent acest lucru, devine clară o serie de alte lucruri.

Toată autoritatea e de la Dumnezeu, declară Pavel cu privire la guverne (*Romani* 13, 1); Iisus spune ceva foarte asemănător în *Ioan* 19, 11. În *Matei* 28, 18, Iisus înviat emite pretenția și mai izbitoare că toată autoritatea în cer și pe pământ i-a fost dată Lui, declarație care are ecouri și în altă parte — de exemplu, în *Filipeni* 2, 9–11. O scurtă privire asupra multor altor

texte, atât din Vechiul (de exemplu, *Isaia* 40, 55), cât și Noul Testament (de exemplu, *Apocalipsa* 4 și 5), va confirma acest tablou. Când Ioan declară că „la început era Cuvântul” punctul culminant nu este „și Cuvântul a fost scris”, ci „și Cuvântul s-a făcut trup”. *Epistola către Evrei* vorbește strălucit despre Dumnezeu Care a vorbit în trecut prin Scripturi, dar insistă că în cele din urmă Dumnezeu a vorbit prin Fiul Său (1, 1–2). Acestea fiind ele însele afirmații „scripturistice”, asta înseamnă că Scriptura însăși trimite — cu autoritate, dacă are într-adevăr o autoritate! — dincolo de ea însăși spre faptul că autoritatea adevărată și ultimă aparține lui Dumnezeu Însuși, delegată acum lui Iisus Hristos. Iisus e cel care spune adevărul pe care l-a auzit de la Dumnezeu, aflăm în *Ioan* 8, 39–40.

Expresia familiară „autoritatea Scripturii” se dovedește mai complicată decât ar putea părea la prima vedere. Această complicație ascunsă poate fi motivul pentru care o parte din dezbaterile actuale rămân atât de sterile.

Acel gen de probleme însă e endemic în multe discipline și ar trebui să fim destul de maturi ca să le facem față. Sloganele și clișeele sunt adeseori scurtături pentru a face declarații mai complexe. În teologia creștină astfel de expresii funcționează de regulă drept „povestiri portabile” — cu alte cuvinte, moduri de a împacheta narațiuni mai ample despre Dumnezeu, Iisus, Biserică și lume, împăturindu-le în genți potrivite și purtându-le apoi cu noi. (Un bun exemplu e expresia „ispășire”. Expresia e rară în Biblia însăși; unde găsim în schimb expresii cum e „Mesia a murit pentru păcatele noastre potrivit Scripturilor”; „Așa a iubit Dumnezeu lumea încât pe unicul Său Fiul L-a dat” și așa mai departe. Dar dacă e să discutăm despre ispășire, e mai ușor să facem asta cu o singură expresie,

presupunând că ea „conține” toate acele propoziții, decât repetând una sau mai multe din ele de fiecare dată.) Cu alte cuvinte, scurtăturile sunt utile în același mod în care sunt utile gențile. Ele ne ajută să luăm cu noi multe lucruri complicate și să le purtăm împreună cu noi. Dar nu trebuie să uităm niciodată că sensul pentru care facem asta, ca și sensul purtării obiectelor individuale într-o geantă, e ca tot ceea ce a fost împachetat să poată fi apoi despachetat și folosit în noul loc. Mult prea multe dezbateri despre autoritatea Scripturii au luat aspectul unor oameni lovindu-se unii de alții cu gențile încuiate. E timpul să ne despachetăm învățăturile prescurtate, să le etalăm și inspectăm. Anii îndelungați petrecuți într-o valiză se poate să le fi mototolit. Vor avea numai de câștigat de la aerul proaspăt și poate de la fierul de călcat încălzit.

Atunci când scoatem din valiză expresia „autoritatea Scripturii” recunoaștem că ea poate avea un sens creștin numai dacă ne referim la autoritatea Scripturii *într-un sens delegat sau mijlocit* de la cea pe care o posedă Dumnezeu însuși și cea pe care o posedă Iisus ca Domnul înviat și Fiul lui Dumnezeu, Imanuel. Într-un sens creștin ea trebuie să însemne „autoritatea lui Dumnezeu *exercitată prin Scripturi*”. Atunci întrebarea devine: ce anume ar putea însemna autoritatea lui Dumnezeu sau a lui Iisus? Ce rol are Scriptura *în interiorul acesteia*? Unde anume intră în tablou Duhul? Și, nu în cele din urmă, cum anume funcționează de fapt această „autoritate”? Cum anume intră ea în legătură cu „autoritatea” liderilor sau purtătorilor slujirilor din Biserică?

Autoritate și povestire

Înainte să începem să răspundem acestor întrebări trebuie să facem față unei alte complicații. Nu doar că Biblia însăși declară că toată autoritatea aparține Dumnezeului revelat în Iisus și în Duhul. Ca întreg și în majoritatea părților ei, Biblia însăși nu e genul de lucru la care s-ar referi mulți atunci când aud cuvântul „autoritate”.

Nu e din capul locului o listă de reguli, deși cuprinde multe prescripții și porunci de diferite feluri și în diverse contexte. Nu e un compendiu de învățături adevărate, deși, firește, multe părți ale Bibliei declară în termeni lipsiți de echivoc mari adevăruri despre Dumnezeu, Iisus, lume și noi înșine. Majoritatea părților ei constitutive și ele toate puse împreună (fie în forma canonică iudaică, fie în cea creștină) pot fi cel mai bine descrise drept *povestire* [story]. E o temă complicată și foarte discutată, dar nu avem nimic de câștigat ignorând-o.

Întrebarea este: cum anume poate fi autoritate o poveste? Dacă ofițerul comandant intră în cazarmă și începe: „A fost odată ca niciodată”, soldații vor fi cu siguranță nedumeriți. Dacă secretarul unui club de ciclism agață un afiș care, în loc să fie o listă a datelor pentru ieșiri, oferă o scurtă poveste, membrii nu vor ști când să sosească. La prima vedere ceea ce gândim ca „autoritate” și ceea ce cunoaștem ca „poveste” nu se potrivesc ușor împreună.

Un gând momentan sugerează însă că la nivelurile mai profunde există mai mult decât atâta. Ofițerul comandant ar putea fi nevoit să-i informeze pe soldați ce anume a avut loc în ultimele săptămâni, astfel încât să înțeleagă sensibilitățile și dinamicele interne ale procesului menținerii păcii pe care trebuie să-l pună

acum în practică. Relatarea îi va aduce până la momentul actual; sarcina lor acum va fi să pună în scenă următorul capitol al unei epopei în desfășurare. Sau, după ce a încercat fără succes să-i facă pe membri mai conștienți de procedurile de securitate, secretarul clubului decide să încerce o abordare diferită și fixează un afiș constând pur și simplu dintr-o poveste tragică, fără vreun alt comentariu, despre un ciclist care ignora regulile și a ajuns astfel la rubrica despre decedați a ziarelor. În ambele cazuri vom înțelege că s-a exercitat un anume gen de „autoritate”, unul probabil mult mai eficient decât printr-o simplă listă cu comanda-mente imperative.

Sunt și alte moduri în care povestirile pot oferi puterea de a schimba felul în care gândesc și se comportă oamenii — cu alte cuvinte, pot exercita o putere și/sau autoritate. (Relația dintre aceste două noțiuni e desigur un alt bine cunoscut cuib de nedumeriri, dar sper că ideea pe care vreau să o afirm e suficient de limpede.) O poveste familiară spusă cu o turnură nouă la final îi impresionează pe oameni făcându-i să gândească diferit despre ei înșiși și despre lume. O poveste spusă cu patos, umor sau dramă deschide imaginația și-i invită pe cititori sau auditori să se imagineze pe ei înșiși în situații asemănătoare, oferind noi înțelegeri despre Dumnezeu și oameni, care îi fac în stare atunci să-și rânduiască viețile într-un mod mai înțelept.

Toate aceste exemple, și multe altele pe lângă ele, pe care le-am putea înmulți ușor, sunt moduri în care operează de fapt Biblia, în care exercită în fapt o autoritate. Ceea ce sugerează viguros că, pentru ca Biblia să aibă efectul pe care pare menită să-l aibă, Biserica va trebui să o asculte așa cum este, nu să o

mărunțească într-un efort de a face din ea altceva. La aceasta vom reveni.

„Autoritatea Scripturii” ca limbaj de protest

Încă o remarcă introductivă cu privire la modul în care expresia „autoritatea Scripturii” a funcționat și a evoluat în ultimele secole. Impresia mea e că ea a apărut în situații de protest, fie cea a lui Martin Luther împotriva papei, a marilor mișcări pentru biserici libere împotriva anglicanismului¹, fie în diverse denominațiuni precum cea a unei așa-zise minorități „biblice” împotriva unei conduceri presupus „liberale”. Cu alte cuvinte, expresia este invocată atunci când în Biserică se propune sau se face ceva la care alții obiectează: „Nu puteți face asta pentru că Biblia spune...” Există firește și o întrebuintare pozitivă, exemplificată în învățătura și predica Scripturii. S-a observat însă adeseori că atunci când anumiți creștini care insistă pe autoritatea Scripturii fac ca toate lucrurile să fie după ei înșiși — părăsind poate o denominațiune presupus nebiblică și constituindu-și propria denominațiune —, se subîmpart repede în cei care citesc Biblia în *acest* mod împotriva celor care o citesc în *acel* mod. Ceea ce sugerează că un apel pripit la Scriptură nu funcționează de fapt doar prin el însuși. Trebuie să plasăm Scriptura în contextul mai larg asupra căruia insistă autorii biblici înșiși: cel al autorității lui Dumnezeu însuși.

Dar ce anume are de spus Scriptura însăși despre autoritatea lui Dumnezeu?

¹ Mă gândesc la apelul la Scriptură al baptistului Charles H. Spurgeon (1838–1892) ca explicație a motivelor opoziției sale față de Biserica oficială a Angliei.